الإيمان

بلال بن عبد الستار

ލިޔުންތެރިޔާގެ ދެތިން ބަސް

الحَمْدُ للهِ، وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِ اللهِ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ، وَبَعْدُ:

އިންސާނާ ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވުމުގެ މަޤްޞަދުކަމުގައިވާ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާއަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރުމުގެ މަތިވެރި މަޤްޞަދު ހާޞިލުވުމުގެ ފުރަތަމަ ފިޔަވަޅަކީ އެއިލާހަށް ފުރިހަމަގޮތުގައި އަޔާ އީމާންވުމެވެ.

އީމާންކަމުގެ މުހިއްމުކަމާއި، އެކަމާ ނުލައި އަޅާގެ އެއްވެސް އަމަލެއް ޤަބޫލުނުވާނެކަމާއި، އިންސާނާގެ ދަރަޖަ އުފުއްލަވައިދިނީ މިކަމުންކަމާއި، އަދި ދުނިޔޭގެ އުފާވެރިކަން ލިބޭ ކާމިޔާބުވުމަކީ ވެސް އީމާންކަމާ ކަމުގައިވުމާއި، އީމާންކަމާ ބެހޭގޮތުން އަހަރުމެންނަށް އެނގެންޖެހޭ މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވާ، الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ރަޙްމަތުން ވާގިއެދި ހުރަ މިފޮތް ލިޔުނީމެވެ. މިފޮތް ލިޔުމުގައި އަމުދުން، د/عبد الله بن محمد بن أحمد الطيار ލިޔުއްވާފައިވާ خلاصة الكلام في أركان الإسلام މި ނަންކިޔުން ފޮތުން އެހީތެރިކަން ހޯދީމެވެ.

ދުޢާއަކީ ވާގިދުއްވައި، ތަޢުލީމު ދެއްވައި، މިއަދާގެ ހުށަހަޅާފައިވާ ޖިހާދަށް ބަރަކާތުގެ ސަބަބަކަށް ކަމުގައި މި އަދަދު ހާސިލުކުރުމެވެ. އަދި ކަރަކަން ހުރިހާއެއްޗެއްގައި އަޅުކަމުގައިވުމެވެ. އިޚްލާޞްތެރިކަން ދެއްވައި މުޅިގޮތުގެ ކަނޑާ ވިހާވެސް ދިރާސާކުރާ ހިތްތަކެއް ލިބޭނެ ކުރެވިދާނެކަމަށެވެ. މިކަމާ ކަމަށްވާ ކާމިޔާބުވުމަށް ހުރިހާ އެހީތެރިކަމެއް ދެއްވުން އެދި ދުޢާކުރަމެވެ.

ބިލާލް އަބްދުއްސައްތާރު

އަލްމަދީނަތުލް ނަބަވިއްޔާ

07 ރަބީޢުލް އާޚިރު 1435

07 ފެބްރުއަރީ 2014

الإيمَانُ (އީމާންކަން)

ބަހުގެ ގޮތުން އީމާނޭ ބުނާ ބަހުގެ މާނައަކީ ހިތުން ތަސްދީޤުކުރުމާއި ދުލުން އިޤްރާރުވުމެވެ.

ޝަރުޢީ އިސްތިލާޙުގައި އީމާނުގެ މާނައަކީ ހިތުން ޔަޤީންކުރުމާއި ދުލުން އިޤްރާރުވުމާއި ގުނަވަންތަކުން އަމަލުކުރުމެވެ.

މި ދީނުގައި ކަންތައްތަކަށް ދަރަޖަ ތަފާތު ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ އަންނަނިވި ޙަދީޘްފުޅުގައިވެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. ((الإيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ))[1] މާނައީ :(އީމާނަކީ ފަސްދޮޅަސް ނުވަތަ ހަތްދިހަ އެތައްބައިވަރަކަށް ބެހިގެން ވެއެވެ. އޭގެ އެންމެމަތީ ދަރަޖައަކީ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ ކިޔުމެވެ. އޭގެ އެންމެ ދަށު ދަރަޖައަކީ މަގުމަތީގައި އުނދަގޫވާ ތަކެތި ނައްތާލުމެވެ. އަދި ލަދުވެތިކަމަކީ އީމާނުގެ ބައިތަކުން ބައެކެވެ.)

އަލްއިމާމް ޙަސަނުލް ބަޞްރީ ރަޙިމަހުﷲ ވިދާޅުވިއެވެ. "އީމާނަކީ ކުރުވާ އުއްމީދުތަކެއް ނުވަތަ ދައްކާލާ ޒީނަތްތަކެއްނޫނެވެ. އަދި އީމާނަކީ ހިތުގައި ބިންވަޅުޖެހިފައިވާ ތަކެއްޗެކެވެ. އަދި އޭގެ ތެދުކަން ޢަމަލުތަކުން ސާބިތުކޮށްދޭ ތަކެއްޗެކެވެ."

ސުންނަތާއި ޖަމާޢަތުގެ އަޤީދާގައި އީމާނަކީ އިތުރުވެ އުނިވާ އެއްޗެކެވެ. ޠާޢަތްތެރިކަމުން އިތުރުވެއެވެ. އަދި ފާފަ ކުރުމުން އުނިވެއެވެ. އަދި ޤުރްއާނާއި ޙަދީޘްތަކުގެ ނައްސުތަކުން ދަލީލުކޮށްދެނީ އީމާން އިތުރުވެ އުނިވާކަމެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ގެ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿...وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُهُۥ زَادَتْهُمْ إِيمَٰنًا...﴾[2] މާނައީ : "...އަދި އެބޭކަލުންނަށް އެ ކަލާނގެ އާޔަތްތައް ކިޔައިދެވިއްޖެނަމަ އެބޭކަލުންގެ ގޮތުގައި ކިޔައިދެވުނު އެބޭކަލުންގެ އީމާން އިތުރުވެގެން ދެއެވެ..."

[1] [متفق عليه]

[2] [الأنفال: ٢]

އިސްލާމްކަމާއި އީމާންކަމުގެ ތަފާތު

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿قَالَتِ ٱلۡأَعۡرَابُ ءَامَنَّاۖ قُل لَّمۡ تُؤۡمِنُواْ وَلَٰكِن قُولُوٓاْ أَسۡلَمۡنَا وَلَمَّا يَدۡخُلِ ٱلۡإِيمَٰنُ فِي قُلُوبِكُمۡۖ ...﴾[3] މާނައީ: "އަޢްރާބީންގެ ބަޔަކު ބުންޏެވެ. ތިމަންނާމެން އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އީމާންނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ތިމަންމެން އިސްލާމްވެއްޖައީމު ބުނާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް އީމާންކަމެއް އަދި ނުވަދެއެވެ..."

ޝަރަޙު ނަޢްބެއްގައި (ދުރުއާނުގެ އާރަބެއްގައި ނުވަތަ ނަބިއްޔާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމާގެ ހަދީޘްއެއްގައި) "އިސްލާމް" އާއި "އީމާން" މި ދެ ލަފުޒު އެއްބަސްއެއްގައި އެއްކޮށް އައިސްފައިވާނަމަ އިސްލާމްކަމަށް މާނަކުރާނީ ބޭރުފުށުން ކުރާ ޢަމަލުތަކާ ގުޅޭގޮތުންނެވެ. އަދި އީމާންކަން މާނަކުރާނީ ހިތުގެ ޢަމަލުތަކާ ގުޅޭގޮތުންނެވެ. ހިތުގެ އެބަސް ތަޞްދީޤުކުރުމާއި ތަޞްދީޤުކުރުންފަދަ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭގޮތުންނެވެ.

އަދި ޝަރަޙު ނަޢްބެއްގައި (ދުރުއާނުގެ އާރަބެއްގައި ނުވަތަ ނަބިއްޔާ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމާގެ ހަދީޘްއެއްގައި) "އިސްލާމް" މި ލަފުޒު "އީމާން" މި ލަފުޒާނުލާ އައިސްފައިވާނަމަ އެލަފުޒުގައި އިސްލާމްކަމާއި އީމާންކަމުގެ މާނަވެސް ހިމެނިގެންވެއެވެ.

ހަމައެކަނި "އީމާން" މި ލަފުޒު "އިސްލާމް"ގެ ލަފުޒާ ނުލައި ވަކިން އައިސްފައިވާނަމަ އެލަފުޒުގައި އިސްލާމްކަމާއި އީމާންކަމުގެ މާނަވެސް ހިމެނިގެންވެއެވެ. ދެލަފުޒު އެއްކޮށް އެއްބަސްއެއްގައި އައިސްފައިވާނަމަ ކޮންމެ ލަފުޒަކުން ވަކި މާނައެއް ދޭއެވެ. ކޮންމެ ލަފުޒެއްވެސް ވަކިން މުސްތަޤިއްލު ގޮތެއްގައި އައިސްފައިވާނަމަ އެ ލަފުޒަކުން ދެމާނަވެސް (އީމާންކަމާއި އިސްލާމްކަމުގެ މާނަވެސް) ކުރެވޭނެއެވެ. والله أعلم

[3] [الحجرات: ١٤]

އީމާންކަމުގެ އަސްލުތައް ނުވަތަ ރުކުންތައް

ކީރިތި ޤުރުއާނާއި ނަބިއްޔާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ޙަދީޘްތަކުން ދަލީލު ލިބިގެންވާގޮތުގައި އީމާންކަމުގެ ރުކުންތައް ހަޔެކެވެ. ﷲ ތަޢާލާގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿ لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَـٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ ... ﴾[4] މާނައީ: "ހެޔޮކަމަކީ ހަމައެކަނި އިރުމަތީފަރާތަށް ނުވަތަ ހުޅަނގުފަރާތަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ކުރިމަތިކުރުމެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް ހެޔޮކަންތެރިޔާ މީހަކީ ﷲ އަށާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށާއި މަލާއިކަތުންނަށާއި ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކަށާއި ނަބިއްޔުންނަށާއި، މި އެންމެހާ ގޮތްތަކަށް އީމާންވެއްޖެ މީހާއެވެ..."

މި އާޔަތުގައި އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ފަސްރުކުނެއް ބަޔާންވެފައިވެއެވެ. އެއީ :-

1 - ﷲ ތަޢާލާއަށް އީމާންވުން.

2 - ޤިޔާމަތްދުވަހަށް އީމާންވުން.

3 - މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން.

4 - ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން.

5 - ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް އީމާންވުން.

6 - ބާކީ އޮތީ މިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ. މިކަން ﷲ ތަޢާލާގެ މި ވަޙީ ބަސްފުޅުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ إِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَـٰهُ بِقَدَرٍ ﴾[5] މާނަ: "ތިމަންއިލާހު ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް އުފެއްދެވީ ކަނޑައެޅިފައިވާ މިންވަރަކަށްކަމުގައި ބަޔާންވެއެވެ."

އީމާންކަމުގެ ހަ ރުކުނަށް ދަލީލު ލިބޭ ސައްޙަ ޙަދީޘް ވަރަށް ގިނައެވެ. އެގޮތުން މަޝްހޫރު ޙަދީޘް ޖިބްރީލުގައި ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ((الإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ))[6] މާނަ : "އީމާންކަމަކީ ތިބާ ﷲ އަށާއި، އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށާއި، އެކަލާނގެ

---

4 [البقرة: ١٧٧]

5 [القمر: ٤٩]

6 [رواه الشيخان]

ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކަށާއި އެއިގާރު ފޮނުއްވި ރަސޫލުންނަށާއި އާޚިރަތްދުވަހަށާއި ހެޔޮމިންވަރާއި ނުބައިމިންވަރަށް އީމާންވުމެވެ."

މިއީ އީމާންކަމުގެ ހަ ރުކުނެވެ. މިރުކުންތަކުގެ ތަފްސީލު الله ތަޢާލާގެ ވާގިފުޅާއެކު ހުށަހަޅައިދެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރާނަމެވެ.

الله އަށް އީމާންވުން

الله އަށް އީމާންވުމަކީ އެއިލާހު ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވުޖޫދުވެވޮޑިގެންވާކަމާއި މި ކާއިނާތުގެ ވުޖޫދަށް ގެންނެވި ޚާލިޤުވަންތަ އިލާހަކީ الله ތަޢާލާ ކަމާއި އެ ކަލާނގޭ އިލާހުވަންތަކަމުގައާއި، ރައްބުވަންތަކަމުގައި އަދި އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކުގައިވެސް އެއްކައުވަންތަ އިލާހުކަމަށް އިޤްރާރުވެ އިޢުތިޤާދުކުރުމެވެ.

ފުރަތަމަ : الله ތަޢާލާއަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި الله ތަޢާލާ ވުޖޫދުވެވޮޑިގެންވާކަމަށް އީމާންވުން

1 – ބުއްދީގެ ދަލީލު: މި ކައުނާއި ކައުނުގައި ވާ އެއްޗެއް ދަލާލަތު ކޮށްދެނީ އެއްކައުވަންތަ الله ތަބާރަކަ ވަތަޢާލާ ވުޖޫދުވެވޮޑިގެންވާކަމެވެ. އެހެނީ ކޮންމެ މަޚްލޫޤަކަށް ޚާލިޤެއް އޮންނާނެ ޖެހޭނެ މަޚްލޫޤުތަކަށް ނަޒަރު ހިންގާލިއަސް، އެތަކެތީގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުމުގެ ފުރިހަމަކަން އެނގިގެންދެއެވެ. އަދި އެތަކެތީގައިވާ ޢަޖާއިބު ކުރުވަނިވި ފުރިހަމަ ނިޒާމުތަކަށް ވިސްނައިފިނަމަ އެތަކެއްޗަކީ ވުޖޫދަށް ގެންނެވި ފަރާތެއްނެތި އަމިއްލައަށް ވުޖޫދަށް އައިސްފައިވާ ތަކެތި ނޫންކަން އެނގިގެންދެއެވެ. الله ތަޢާލާ އައްޠޫރު ސޫރަތުގެ 35 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ أَمْ خُلِقُوا۟ مِنْ غَيْرِ شَىْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَـٰلِقُونَ ﴾[7] މާނައީ : "އަދި ހިއްޔާ! ހެއްދެވިފައިވާތޯ ނެތި އެއުރެން ހެދިގަތީ ހެއްދުތޯ. ނުވަތަ ހެއްދުވި ފަރާތަކީ އެއުރެން ހެއްދުތޯ."

އެގޮތުން جبيرُ بن مُطْعم ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުއަށް މަތީގައި ބަޔާންކުރެވުނު އާޔަތް އިވިވަޑައިގަތުމުން ކުރި އަސަރުގެ ބޮޑު ކަން ބާރުކަން ދެއްވާ ވިދާޅުވިއެވެ. ((كَادَ قَلْبِيْ أَنْ يَطِيْرَ))[8] މާނަ : "ތިމަންނާގެ ހިތް އުދުއްސައިގެން ނުދިޔައީ ކައިރިއައްޔެވެ." އެކަލޭގެފާނުގެ އަދިއްޔާ ނަފްސުގެ ނިކަމެތިކަން ހިތްވަރުކަން ގެނުވިއެވެ. ހަޤީޤީ ބާރާއް ފިޠުރަތުން އިޚްލާސްތެރިކުރުވިއެވެ. ނަތީޖާއަކީ ދަލީލު އެކަލޭގެފާނަށް ކުރި އަސަރުގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގައި އީމާންކަން ބިންވަޅުގެން ދިޔައެވެ.

---

[7] [الطور: ٣٥]

[8] [متفق عليه]

ހަމަ އެފަދައިން الله ތަޢާލާވަނީ އެއިލާހުގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އަހަރެމެންނަށް ފެންނަން ހުންނަ ހުރިތަކެތް ބަލައި ވިސްނާ ފިކުރުކުރުން ހެދުމަށް ޔަޤީނީ ދެއްކުމެއްގެ އެތައް އާޔަތްތަކެއް އިރުޝާދު ދެއްވާފައެވެ. އެއިލާހު އައްޛާރިޔާތު ސޫރަތުގެ 20 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَفِي ٱلْأَرْضِ ءَايَٰتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴾[9] މާނައީ : "އަދި ޔަޤީންކުރާ ބަޔަކަށް ބިމުގައި ހުރި ނިޝާންތައް ވެއެވެ." އެހެނީ ބިމާއި ބިމުގައި ހުރިހާތަކެތި މަޚްލޫޤުތަކާއި އަދި އެ ބިމުގައި ހުރި ގަސްގަހާގެހި، އެގަސްތަކުން ހުރި ބޭބޭފުޅު ގޮތްގޮތުގެ މޭވާތަކާއި ވިސްނާ ފިކުރުކުރާ ބަޔަކަށް އެބައޮތް ހުދުރަތުގެ ފެންނަ ނިޝާންތަކެވެ. ކަލޭގެ ފުނާއި ތަފާތު ގޮތްގޮތުގެ ބާވަތްތަކުގެ ތަފާސްހިސާބެއް ނުކުރެވޭ ވަރުގެ ނިޝާންތަކެވެ.

އަލްއިމާމު އަބޫ ޙަނީފާ ރަޙިމަހުالله އެއްދުވަހަކުގައި މުލްޙިދުގައި ކަނޑުމަތީގައި ދެއްވަން އިންސާފުގެ ސުވާލެއް މުޅިދުނިޔެ ގެ ބަހަނާ (ކަރަކާވެރިގެޒިދުވާކަން ދުޅުލެއްސުއްކަރާ ބަހަނާ) އަހުއްސެ އެކަކާގެ ސުވާލެކެވެ. އެކަކު ގޮތުގަ ޖެހޭ މުޅިބޭއްވުން އެކަކާ ބަހަނާ ސާބިތުކުރެއްވުން އެދިވަޑައިގަތެވެ. އިމާމު އަބޫ ޙަނީފާ ރަޙިމަހުالله އެކަކާ އެއްބަސްވެވޭނެގޮތަކަށް ދެން ސާބިތުކުރެއްވީ އެއްޗެހި ބަދަލުވުމާ އެއްޗެހި ހުރިގޮތުން ކަނޑައެޅިގެން އިޖާބަތެއްވެއެވެ.

ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު ޖަހައިލެއްވެ. މުޅިދުނިޔޭގެ ޖަވާބުދޭ މީހުން ވަގުތުން އެތަނަށް ދިޔައެވެ. ނަމަވެސް އިމާމު އަބޫޙަނީފާ ރަޙިމަހުالله ވަގުތުން ހާޒިރުވެވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. އެކަކާގެ ފަހުން ކަޑައިގަތުމަށް ފަސްޖެހުނެވެ.

އަދި އަބޫ ޙަނީފާ ރަޙިމަހުالله ގޮސް ހާޒިރުވެވަޑައިގަތުމުން ކަނޑައެޅުއްވާ ވަގުތަށް ވަޑައިގަތުމަށް ފަސްޖެހިވަޑައިގަތުމުގެ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ އެމީހުން އިންކިޔާރުކުރީ ސުވާލުކޮށްފިއެވެ. އަދި އެކަކާގެ އެބައިން އިޙަދު ފާހާގަކުރުމަށް ވަޑައިގަތުމުން އެއީކަމަށް ޝަރީޢަތެއްވިދާޅުވިއެވެ. ދެން އިމާމު އަބޫ ޙަނީފާ ރަޙިމަހުالله ވަގުތު ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދެއްވީއެވެ. [އެކަކާގެ ވަގުތުން ވަޑައިގަތުމަށް ދެކޮޅުވެއެވެ. އަދި ވަގުތު ސަބަބުކަމަކީ ބޯޓެއް މިދާގޮތް ބަލައިގަތުމެއް ނެތުމެވެ ކަޅުގޮއި މިފަށާ މަދާލުއް
ވީހަކަށްވީކަމެވެ.]

[9] [الذاريات: ٢٠]

އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ކިޔާދެއްވިއެވެ. މިހަން މި ބަނަނަން އަންނަނިވިގެން އައި މަގުމަތީގައި ބޮޑު ކަރުއެއް އެބުރިދާ ސަލާމަތްވުން މިކަންތަކަށް އެ ކަރު ހުރަސްކަރުވިޔަ އާދަމުން ގޮތުގެ ނަމަވާއި ހެރީއެވެ. ދެން މިކަން އެމަނިކުފާނު ހަމަޖެ ކަމުގެ ތަކެތި ހިލަބަޑުތަކުން އަދި ދިމާދިމާއިން ގަލެބަތް އަހަރެމެން ކަނޑު، ފާރާބަކަކަތަކެވެ އައްބަނަކަން ޖާމާވު އަރުހަނދުގެ ބަނދުވައިޖެއެވެ. ދެން އޭ އަރުހަނދު އަހަރެމެން މިކަނޑުގެ ކުރިމަތިކޮށް އަދުމަން އައިހެން އަރިއަވެ. ދެން އޭ އަރުހަނދު އަހަރެމެން ދަތުރުކުރަން ފެނިއެވެ. މިކަންނާކަން ކަރުގެ އަރާއި ފަރާބަކަން އާދަވެސް އަފުދައިން ކަނބަލު ދިމާވީމަތައެވެ.

މުޅިސާބަކަން އެކަލޭގެފާނުގެ ވާހަކަ ދިއުމުން އެމީހުން ބެނދުނެވެ. މިދައި އަޖައިބު ކަރުނަވާ ވާހަކަކަވެ. މިދަ ވާހަކަ ގަބޫލުކުރީ ހިނގައި ހައްދާވެ؟ ގަސްބައި އަމިއްލައަށް ކަނޑު، ފެތުރުން ބަދަލުވެ، އުފަނދުއި އަމިއްލައަށް އުފެދުނީ ކަމަށް އިންސާނުންގެ ބުއްދި ގަބޫލުކުރާނީ ހިނގަކުން ހައްދާވެ؟

ދެން އެކަލޭގެފާނު އުމުރުން ބުނި ބަހުން އުމުރުނަކަން ޖަހައްދު ދެއްވިއެވެ. މި ކާޢިނާތު ދެނި އޭ ހަދި ފަރާބައިންނި އަމިއްލައަށް އުފެދުނުކަމަށް ކަރުމަތީގެ ސަވާނިޖައަން ގަބޫލުކުރާ ވަރު ކަމަކަން ނަފުއެވެ. އެކަމާ ކަރުމަތީ މިދަ މިބަ އަޖައިބުވެފައެވެ. އެހެން ނަމަވެސް މި ބޯޖު ކަމުގެ، އޯޖައި ބިމައި ފަރާބަދިވަކާއި، މި އިންސާނާ ހަރަކާތްކުރާފަދައިވާ ފަރިހަމަ ނިޖާމައި އަދި ކާއިނާތުގައި ވާހާ ބިކާބި އުފެދިފައި މިވަނީ އެ އުފެއްދި ހަރަކާތަށް ނިޒާމް ކާރަން ކަރުމަތީގެ ބޮޑުގ ގަބޫލުކުރާނޭ މާ އަޖައިބުކަން ބޮޑުކާވެ. އެކަލޭގެފާނު އެ ދައްވި ޖަވާބުގެ ސަބަބުން އިންކާރުކުރި އަނގަބައް ބަންދުވެގެން ދިޔައެވެ.

މިއީ ފިސާރަބަކަން ޢިބްރަތެއްކަމުގައި ހޮސްޕިޓަލްގެ ނަމްބަރު ބޮއްދީގެ ދިރިދިކަވެ.

2 – ރަސޫލުބެން الله ބައްދާ ފެނުނަސްވާކަން ދިޔާތައްވިކަންދިނައެވެ. އެގޮތުން އަޅާ އޭނާ ބޭނުމާ ކަނބައްބައް ހޮސްޕިޓަލްގެ ރޭޝަނަރިކަޑު ދިރިއުޅުއިރުއެވެ. އޭނާ ބުނައެވެ. އަ މިއަދުގެ ވަކި ތަނބުވެ. މިވަނީ ކަމަށް ފަރުވާއިރުދާކެވެ. ވާ ކަސްބާކަނަށް އޭނާ ދިރު އިޖުބާވައެވެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނި ފާއްނުމެނާ ކަޓުބުގެ. މިކަމުން އަ އިދާ ސޫބާބީނު ވަގުތާ ފެނުނަސްވާކަން ދިރިދި ނުކުރާ ހައްދާވެ؟ އިދާރާ ފެނުނަސްވާކަން ގަބޫލުކުރާކަން

ދަޢުވާ ކުރާ އެމީސްބެންނާއި ކާފިރުންވެސް، ހާލުގައި ޖެހޭ ވަގުތުތަކުގައި އެއްކަލަޔުވެސްނަމަ އިޚްލާސް ދުޢާ ދަންނަވާ ކަމީ ޙަޤީޤަތެކެވެ. މުޞީބާތުގެ ވަގުތުގައި ސަލާމަތްތެރިކަން ލިބުނީ އެއްކަލަޔުވެސްނަމަ الله ފިޔަވާ ކަލާނގެތަކުން ހެއްޔެވެ؟ އެހެނީ މިޒާތުން މުޝްރިކުންވެސް ކަސްތޮއްކުރި އެފަދައިންނެވެ. الله ތަޢާލާ ޢަންކަބޫތު ސޫރަތުގެ 65 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައި ވެއެވެ. ﴿ فَإِذَا رَكِبُواْ فِي ٱلْفُلْكِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴾[10] މާނައީ: "ފަހެ އެއުރެން ނަވަކަށް އަރައިފި ހިނދު (ކަނޑުގަދަވެ މުސީބާތުގައި ޖެހިއްޖެނަމަ) الله އަށް އިޚްލާސްތެރިކަމާއެކު ދުޢާދަންނަވައެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެ އެއުރެން ސަލާމަތްކުރައްވައި އެއްގަމަށް ގެންދަވައިފިނަމަ އެކަލާނގެއަށް އެއުރެން ޝަރީކު ކުރެއެވެ."

3 – އަސްލުގާ އިންސާނުންގެ ފިޠްރަތަކީ الله ތަޢާލާ ތައުޙީދުކުރުން އިޤްރާރުވުމެވެ. އިންސާނާ ދުނިޔެއަށް އުފަންވަނީ ފިޠްރަތުގެ ސާފު ދީނުގެ މަތީގައެވެ. الله ތަޢާލާގެ އެއްކަލައުވެރިކަން ހިލާ ތަޢާރުފުގެ އަގުތޮރުއްޔާ ގެންގުޅެއެވެ.

ރަސޫލުﷲ ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. ((كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ))[11] މާނައީ: "ކޮންމެ ކުއްޖަކުވެސް ދުނިޔެއަށް އުފަންވަނީ ފިޠްރަތުގެ ސާފުދީނުގެ މަތީގައެވެ. (އެބަހީ އިސްލާމްދީނުގެ މަތީގައެވެ.) ފަހެ އެ ކުއްޖާ ޔަހޫދީއަކަށް ނުވަތަ ނަޞާރާއަކަށް ނުވަތަ މަޖޫސީއަކަށް ހަދަނީ (ނުވަތަ އެކުއްޖާ އިސްލާމު އަޤީދާއިން ބޭރުކުރަނީ) އެކުއްޖާގެ މައިންބަފައިންނެވެ. (ނުވަތަ އެކުއްޖާ ބޮޑުކުރުމާއި ތަރުބިއްޔަތުދޭ ބައެކެވެ.)

މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަމީހުން الله ތަޢާލާ ތައުޙީދުކުރުމުގެ ފިޠްރަތުން ބޭރުވެގެން ހިނގައެވެ. އިންސާނުންގެ ފިޠްރަތުގައި އޮތީ އިޤްރާރުކުރުން ޙަޤީޤަތުގައި ތައުޙީދުކުރުމަށް ގަބޫލުކުރުވާފައެވެ. الله ތަޢާލާ ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އަޢުރާފު ސޫރަތުގެ 172 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنۢ بَنِيٓ ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُواْ بَلَىٰ شَهِدْنَآ أَن تَقُولُواْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا

[10] [العنكبوت: ٦٥]

[11] [رواه البخاري]

غَـٰفِلِينَ ﴿١٧٢﴾ [12] މާނައީ: "ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އާދަމުގެ ދަރިންގެ ކިބައިން އެއުރެންގެ ބުރަކަށިތަކުން އެއުރެންގެ ދަރިފަސްކޮޅު ނެރުއްވައި އެއުރެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ މައްޗަށް އެއުރެން ހެކިކުރުއްވި ހިނދު ހަނދުމަކުރާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި ރައްބުކަމުގައި ތިމަންއިލާހު ވޮޑިގެން ނުވަމު ހެއްޔެވެ؟ (އެމީހުން ބުންޏެވެ.) ނޫނެކެވެ. އަހަމަން ހެކިވެއްޖައިމުވެ. އެކަން އެހެންވީ މިކަމާމެދު ޣާފިލުވެގެންވާ ބަޔަކުކަމުގައި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންމެން ވީމު ޤިޔާމަތްދުވަހު ތިޔަބައިމީހުން ބުނާނެތީއެވެ."

4 – الله ތަޢާލާ ވޮޑިގެންވާކަމަށް ޝަރުޢީ ދަލީލު: އެކަމީ މަޚްލޫޤުތަކުގެ މަސްލަހަތު އެންމެ ފުރިހަމައަށް އަދާކުރެވިގެންވާ، އެކަމީ އެއްވެސް އިންސާނަކަށްވާ، އެބަޔަ ވަރަކަތައި މިޖާރުގެ ސަރިންސާއި ޖާހިލުވީގެ ބޮޑުން ކޮޅެން ނުނި ނުނުގެން އެހެން ބަޔަކުތަކާ މިގޮތަށް ސަލާމަތް ދަށަށް ކަރަނަ ބޮޑުކުރުވައިދެއްވާ ޝަރީޢަތްތަކާއިގެން الله ތަޢާލާގެ ހަސްރަތްކުރުން އަދި ޖަލާލުތަކާއި ޙަސަނާތުން ފުރިހަމަވެ. މިގޮތުން އިންސާނި އަ ޝަރީޢަތްތަކާއިގެން ޙަސަނާތުން ފުރިހަމަވި ފޯރާތަކާ އިލާހީތަކުގެ އެންމެހާ ދަރަޖަތަކަށް އެންމެ މޮޅަށް ދަންނަވަނީ، ކާއިން ހެޔޮފުޅުކަމުގެ އެއްކަލަކަށް އިލާހު ކަލޭގެ. އަދި ހަމައެއާއެކު الله ތަޢާލާގެ ކަލާމާއި ޙިކުމަތް ފުރިހަމަ އެއްވެސް ޒަމާނެއް ގެނައުމަށް އިންސާނުން ވަނީ ނުކުރެވިދައެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަށިގަނޑަށް ބަލާލާކަމުގައިވިޔަސް އެއްކަލަވެސްމަ ކަލާއީ ކަށްދަނޑިތަކާއި ބިލްމަހުތަކާއި ހާމަވެގެންދެއެވެ. އިންސާނުގެ ހަށިގަނޑުގެ ގުނަވަންތައް އަތުރާލެވިފައިވާ ބިލްމަހުތަކާއި ނާރުތަކާއި، ކޮންމެ ގުނަވަނެއް ހަށިގަނޑުގެ އެހެން ގުނަވަންތަކާ އެކު ގުޅިގެން ހުންނަ ގޮތް އެނގުމުން، އެއީ ކަލާނގެ ކުދަރަތުގެ ބޮޑު ހެއްކެއް ކަމުގައި ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަދި މިފަދަ ކަންތައްތަކުގެ އިޝާރާތް 21 ސޫރަތުގެ އާޔަތުގައި الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ وَفِىٓ أَنفُسِكُمْ ۚ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ ﴾ [13] މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގައިވެސް އާޔަތްތަކާއި ދަލީލުތައް ހުރިކަމެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ނުބަލަނީހެއްތޯއެވެ."

12 [الأعراف: ١٧٢]

13 [الذاريات: ٢١]

ދެވަނައަށް : الله ތަޢާލާއަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި ރައްބުވަންތަކަމުގައި الله ތަޢާލާ އެއްކައުވަންތަކުރުން ހިމެނެއެވެ.

ރައްބުވަންތަ ކަމުގައި އެ އިލާހު އެއްކައުވަންތަކުރުމަކީ، الله ތަޢާލާގެ ފިޢުލުތަކުގައި ނުވަތަ އެއިލާހު ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގައި އެއިލާހު އެއްކައުވަންތަ ކުރުމެވެ. ޚާލިޤަކީ ހަމައެކަނި އެއިލާހުކަމާއި އަދި އެންމެހާ ތަކެއްޗާއި ކަންކަމެއްގެ ހަޤީޤީ މިލްކުވެރި ރާޒިޤަކީ ހަމައެކަނި އެއިލާހުކަމާއި، އަދި ކައުނުގެ އެންމެހާ ކަމެއް ތަދުބީރުކޮށް ހިންގަވާ މުދައްބިރަކީ ހަމައެކަނި އެއިލާހު ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާކަމަށް އެވާ އިޢްތިރާފުވުން ޖެހެއެވެ. އޭނާ ހިތުގެ އިޢުތިޤާދުގައި ވިޔަސް އަދި ބުނާ ބަހުންގައިވިޔަސް، މިހެން އެއްވެސް ކަމެއް އެއިލާހު ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތަކަށް ނިސްބަތްކުރުން ހުއްދަކުރެވިގެން ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެއިލާހާއި އެހެންފަރާތެއް މިކަމުގައި ބައިވެރިކުރުންވެސް ހުއްދަކުރެވިގެން ނުވާނެއެވެ. އެހެން ހަދައިފިނަމަ އެކުރުވުން ޝިރުކުވެއެވެ. الله ތަޢާލާގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައި ވެއެވެ. ﴿ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيْءٍ...﴾[14] މާނައީ: "الله އީ، ހުރިހާއެއްޗެއް ހައްދަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ..." އަދިވެސް އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿هَلْ مِنْ خَٰلِقٍ غَيْرُ ٱللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ﴾[15] މާނައީ: "الله މެނުވީ ތަކެއް ހައްދަވާ، އުޑާއި ބިމުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިޒްޤުދެއްވާ ކަލަކު ވޮޑިގެންވޭތޯ؟ އެކަލާނގެ މެނުވީ އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން (އީމާންކަމުން) އަނބުރާލެވިގެންދަނީ ކޮންގޮތަކުން ހެއްދޭތޯ؟" އަދިވެސް އިލާހު ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿...أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ﴾[16] މާނައީ: "...ދަންނާށެވެ! ހެއްދެވުމާއި އަމުރުކުރެއްވުންވެސް، އެކަލާނގެއަށް ޚާއްޞަވެގެންވެއެވެ. ޢާލަމްތަކުގެ ވީ الله މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ."

---

14 [الزمر: ٦٢]

15 [فاطر: ٣]

16 [الأعراف: ٥٤]

ތިންވަނައަށް : الله ތަޢާލާއަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި އެކަލާނގެ އިލާހުވަންތަކަމަށް އީމާންވުން ހިމެނެއެވެ.

އެއީ الله ތަޢާލާއީ އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ ހަމައެކަނި ފަރާތްކަމުގައި އެކަލާނގެ އަޅުކަންކުރުމުގައި އެކަލާނގާ އެއްވެސް ފަރާތެއް ބައިވެރި ނުކުރެވޭނެކަމުގައި އެކަލާނގެ ފިޔަވާ މީސްތަކުން އަޅުކަންކުރާ އެހެން ފަރާތްތަކީ ބާޠިލުފަރާތްތަކެއް ކަމަށް އިތުބާރުކޮށް ހިތުގެ އަޑިން ޤަބޫލުކުރުމެވެ. الله ތަޢާލާ އަލްޙައްޖު ސޫރަތުގެ 62 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلْبَـٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ ﴾[17] މާނައީ: "އެހެނީ الله އީ ހަމަކަށަވަރުން ޙައްޤު އިލާހެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެ ފިޔަވައި އެއުރެން އަޅުކަންކުރާ ފަރާތްތަކީ ބާޠިލު ފަރާތްތަކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އީ އެންމެ މަތިވެރި އެންމެ ބޮޑު ފަރާތެވެ."

الله ތަޢާލާގެ އިލާހުވަންތަކަމަށް އީމާންވުމުގައި، އަޅުކަންތަކުގެ ބާވަތްތަކުގެ ތެރެއިން ބާވަތެއް އެކަލާނގެ ފިޔަވާ އެހެން ފަރާތަކަށް ނުދޭ ނިޔަތުންވިޔަސް ބަހުން ވިޔަސް އަދި ޢަމަލުންވިޔަސް އަނބުރާނުދިނުން ހިމެނެއެވެ. އެހެނީ އަޅުކަމަކީ ހަމައެކަނި الله ތަޢާލާއަށް ޚާއްޞަކޮށް އަދާކުރަންޖެހޭ އެއްޗެކެވެ. އަލްބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 21 ވަނަ އާޔަތުގައި الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ﴾[18] މާނައީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީސްތަކުން ހެއްދެވި ރައްބަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ކުރާށެވެ. އެއީ ތިޔަބައި މީހުން ތަޤްވާވެރިވުމަށްޓަކައެވެ." އަދިވެސް އައްނިސާ ސޫރަތުގެ 36 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿وَٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا۟ بِهِۦ شَيْـًٔا...﴾[19] މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރާށެވެ. އަދި އެކަލާނގާ އެއްވެސް ފަރާތެއް ޝަރީކު ނުކުރާށެވެ..." އަދިވެސް އަލްއިސްރާ ސޫރަތުގެ 23 ވަނަ އާޔަތުގައި ވެއެވެ. ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ

---

17 [الحج: ٦٢]

18 [البقرة: ٢١]

19 [النساء: ٣٦]

أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ ...﴾[20] މާނައީ: "ކަލޭގެފާނުގެ ރައްބު، އޭނާގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ނުކުރުމަށް ކަނޑައެޅުއްވައި އަންގަވައިފިއެވެ..." ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހިވަސައްލަމަ ހަދީޘް ކުދުސީގައިވިދާޅުވެއެވެ. ((قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنْ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ.))[21] މާނައީ: "ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޝިރުކު ކުރާ މީހުންގެ ޝިރުކުކަން ﷲ ބޭނުންފުޅުވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ. ޢަމަލެއް ކުރާ މީހާ (އެބަހީ؛ އަޅުކަން ކުރާމީހާ) އެއަޅުކަމުގައި ތިމަން އިލާހާއި އެހެން ފަރާތެއް ބައިވެރިކޮށްފި ނަމަ، އޭނާއާއި އޭނާ ކުރި ޝިރުކާއި ތިމަން އިލާހު ދޫކޮށް ދޫކޮށްލައްވަމެވެ."

އަޅާގެ ޙައްޤަކީ ވާޖިބުވެގެންވާނީ، އޭނާ ނަފްސު ބުނުން ކަމުގައި ވިޔަސް ފަރުބަދަކުރުން (ކަތިލުން ކަމުގައިވިޔަސް) އަދި ދުޢާކުރުން ކަމުގައި ވިޔަސް އަދި ކަންކަމުގައި ވާޖިބުކަން އަދާކުރުމުގައި ވިޔަސް މިނޫނަސް މިފަދަ އެންމެހާ އަޅުކަންތައްތަކުގައި އަދި ނަމާދާއި ރޯދައާއި ޙައްޖު ކަމުގައިވިޔަސް، އޭނާގެ ފިޔަވާ އެހެން ފަރާތަކަށް އަޅުކަމުގެ އެއްވެސް ވައްތަރަކަށް ޚާއްޞަކުރުމެވެ. އެހެނީ އެއްވެސް އަޅުކަމެއް އޭނާ ނޫން އެހެން ފަރާތަކަށް އަނބުރާލުމަކީ ޝިރުކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ޝިރުކު ކޮށްފިމީހާ ތައުބާނުވެ މަރުވެއްޖެނަމަ ސުވަރުގެ އޭނާއަށް ދާއިމީގޮތުގައި ނަރަކައިގައި އަބަދަށް ހުންނާނެއެވެ.

ހަތަރުވަނަކަން : ﷲ ތަޢާލާއަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި އޭނާގެ އިސްމުތަކާއި ސިފަތަކަށް އީމާންވުން ހިމެނެއެވެ.

މިގެ މާނައަކީ ކީރިތި ޤުރުއާނާއި މާތްރަސޫލާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ގެ ސުންނަތުން ޘާބިތުވެފައިވާ އޭނާގެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާ، އެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާ އެއްވެސް ބަދަލެއް ގެނައުމަކާނުލައި އަދި އެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާ އިންކާރުކުރުމަކާނުލައި އަދި އެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާގެ ކައިފިއްޔަތު ބަޔާންކުރުމަކާނުލައި އަދި އެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާއާ އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކާ ވައްތަރުކުރުމަކާނުލައި އެ އިސްމުލްޙުސްނާ ސިފާތުލްޢުލްޔާއަށް އީމާންވުމެވެ. އައުރާފު ސޫރަތުގެ 180 ވަނަ އާޔަތުގައި

[20] [الإسراء: ٢٣]

[21] [صحيح مسلم]

"އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا ...﴾[22] މާނައީ : "އެންމެ ރިވެތި ނަންފުޅުތައް މިލްކުވެގެންވަނީ އެއިލާހަށެވެ. ފަހެ އެނަންފުޅުތަކުން ތިޔަބައިމީހުން އެއިލާހަށް ދުޢާ ކުރަންވާނެއެވެ..." އަދިވެސް އެ އިލާހު ޝޫރާ ސޫރަތުގެ 11 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿... لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ﴾[23] މާނައީ : "...އެއިލާހާ އެއްފަދަވެގެންވާ ހަމަ އެއްޗެއްވެސް ނުވެއެވެ. އެއިލާހީ މޮޅަށް އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ އަދި މޮޅަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ."

އަޅާގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންވަނީ އެއިލާހުގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކާއި އުނގެނި އެއިލާހުގެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކުގެ މަތިވެރިކަން ހިފަހައްޓަން ގެނެސް އެ އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އެއިލާހަށް ދެނެގަތުމެވެ. އެހެނީ މި އިސްމުފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތަކަށް އީމާންވުމުން އަޅާގެ ހިތުގައި އެއިލާހާމެދު ލޯބި އުފެދި އެއިލާހަށް ބައްދަލުވުމަށް ބިރުވެތިވެ އެއިލާހުގެ ބައްދަލުވުމުގެ އުއްމީދު ލިބިގެންދެއެވެ.

[22] [الأعراف: ١٨٠]

[23] [الشورى: ١١]

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުން

މަލާއިކަތުންނަކީ ކާކު؟

މަލާއިކަތުންނަކީ الله ތަޢާލާގެ މަޚްލޫޤުތަކުގެ ތެރެއިން ޣައިބުގައިވާ މަޚްލޫޤުތަކެވެ. މަލާއިކަތުން ހައްދަވާފައިވަނީ ނޫރުންނެވެ. އެ މަލާއިކަތުންނަކީ ހަމައެކަނި الله ތަޢާލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމުގައި އެއިލާހުގެ ހަސްތަރަކަން ބޭނުންވުމުގެ ސިފަ ތަކުގެ ތެރޭގައިވާ މަޚްލޫޤުތަކެވެ. ޢުބޫދިއްޔާ الله ތަޢާލާއަށް އުޅުއްދުމުގެ ސިފަ އެ މަލާއިކަތުންގެ ކިބައިގައި ނުވެއެވެ. އަދި ކާނާ މަލާއިކަތުންނަކަށް ޒާތުގެ އަމުރުކުރެއްވި ޢަމަލުތަކުގައި ބޭނުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި މިނިވަންކަމާ އެކުގައި ޢަމަލު ކުރެއްވުމުގެ ބާރެއް މަލާއިކަތުން ހަމައެކަނި الله ތަޢާލާ ޚަލްޤުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި މަލާއިކަތުންގެ އަދަދަކީ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެކެވެ. އެއީ الله ތަޢާލާ ފިޔަވައި އެހެން ބަޔަކަށް އެނގިގެންވާ އަދަދެއްނޫނެވެ.

އެގޮތުން ޤުބޫރު އަޒާބަކީ ޙައްޤެއް ކަމާއި ވާޖިބުކަމާއި މަލާއިކަތުން ފަރިއްކޮށް ދިނުމާއި ބުނުން ހިއްވަރު ދޭ އިލާހީ ބަސްފުޅުތަކާއި ދުޢާކުރުމާއި އަދި ކަލާމްފުޅުތަކުގެ ހާލަތުގައި ދުވާލާއި ރޭގެ ކޮންމެ ވަގުތެއްގައި ދީނާއި ޝަރީޢަތް ސަބަބުން ނަބިއްޔާއާ ސަލާމް عليه الله އެކަލޭގެފާނު ފޮނުއްވައިފައެވެ. އަދި މިންނަތުގެ އެ ބަލިއްޔާތަކާއި ބަރަކާތްތަކުގެ އެނގުނުވާ ހިސާބާއި ވަޙީގެ މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވިއެވެ.

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވާނީ ކިހިނެއް؟

1 – މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމުގައި، އެ މަލާއިކަތުންނަކީ ޙައިބެއް ބާވަތުގެ މަޚްލޫޤެއް ބާރަމުކަތުގައި، ޖިބްރީލްގެ ޚާޞްޞަކަން الله ތަޢާލާގެ އިންސާނާ ދެމުގެ ދީނާ ހިދާޔަތްދޭން ކުރެއްވުމަށް އަޢުމާލުގެ ފޮނުއްވާފައިވާ ދަރަޖަގެ އެކަށީގެންވާ ކަމަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. ނަމަވެސް ހަމަޖެހިފައިވަނީ އެ މަލާއިކަތުންނަކީ ޖިބްރީލްގެ ޚާޞްޞަކަން ނުވަތަ ވަނަށް މަޚްލޫޤުތަކުގައި އެއީ ނޫރުން ހެދުނުކަމެއްގައި މަލާއިކަތުގެ ނަމަކީ އީމާންވާން ޖެހޭގޮތެވެ. އަދި އެމަލާއިކަތުން ދެލިކަމުގައި الله ތަޢާލާ ނަމާކުރެއްވިކަމާއި الله ތަޢާލާ އޮޅުވާލައިދެއްވާ ފަރަށް ކުރެއްވުމުގެ ބާރުއެޅިފައިވާކަން އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. الله ތަޢާލާ ތަރަށް ބޮޑު 6 ވަރަށް އަޙުދުވާ ތަރިކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

﴿...لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾[24] މާނައީ: "...އެ މަލާއިކަތުންނަކީ الله ތަޢާލާގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް އުރުދު ބަޔަކު ނޫނެވެ. އަދި އަމުރު ލިބޭ ކަންތައްތައް ކުރައްވައެވެ."

2 – އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚަބަރުދީ ޤުރުއާނާއި ނަބިއްޔާ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ ސައްޙަ ހަދީޘްތަކުން ޘާބިތުވާގޮތުގައި، މަލާއިކަތުންގެ ނަންފުޅުތަކާއި އަދި އެމަލާއިކަތުންގެ އަމަލުފުޅުތައް ޚާއްޞަކޮށް އެނގެން އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. އަދި ނަންފުޅުތަކާއި ސިފަފުޅުތައް އެނގިނުގަތް ނަމަވެސް ޖުމުލަގޮތެއްގައި އެންމެހާ މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ.

މަލާއިކަތުންނަށް އީމާންވުމުގެ ތެރެއިން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާތައް

1- الله ތަބާރަކަ ވަތަޢާލާގެ ޢަޒަމަތާއި ޤުދުރަތާއި ވެރިކަމުގެ ހައިބަވަންތަކަމާއި ބޮޑުކަން ހާމަވެގެންދެއެވެ.

2- އާދަމުގެ ދަރިން ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށް الله ތަޢާލާ މަލާއިކަތުން ތަރުތީބުކުރައްވާފައިވުން، އެކަމަށްޓަކައި އެކަލާނގެއަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

3- الله ތަޢާލާއަށް އަޅުކަމްކުރުމުގައި ތިބޭ އަޅުންނަށް މަލާއިކަތުން ލޯބިކުރުން އަދި މަލާއިކަތުންގެ އެހީތެރިކަމާއި ފާފަފުއްސެވުން އަދި ދުޢާކުރައްވުން.

[24] [التحريم: ٦]

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުން

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމަކީ ބުނެވޭ ބަހުގެ މާނައަކީ ކޮބާ؟

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމަކީ ބުނެވޭ ބަހުގެ މާނައަކީ ބާވައިލައްވާފައިވާ އެންމެހާ ފޮތްތަކަކީ الله ތަޢާލާގެ ރަސޫލުން އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ބަޔާންވެގެންވާ ހިދާޔަތާއިގެން ބާވައިލެއްވުން ފޮތްތަކެއް ކަމަށް ހިތުގެ އަޑިން ޔަޤީން ކަށަވަރުކުރުމެވެ. އަދި އެއީ الله ތަޢާލާގެ ކަލާމުފުޅު ކަމާއި، އެއީ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކުގެ ބަހެއްނޫންކަމަށް ޔަޤީން ކުރުމެވެ.

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތައް

1 – އެއީ الله ތަޢާލާގެ ރަސޫލުންނަށް ޙައްޤު ގޮތުގައި ބާވައިލެއްވުން ފޮތްތައްބާވައިލެއްވިކަމަށް އީމާންވުން.

2 – ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނަންތައް އެނގިފައިވާ ފޮތްތަކަށް، މިސާލަކަށް މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތަކީ ޤުރުއާނުކަމާއި، ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި އިންޖީލުކަމާއި، މޫސާ ޢަލައިހިއްސަލާމްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ތައުރާތުކަމާއި ދާއޫދު ޢަލައިހިއްސަލާމްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ޒަބޫރު ކަމަށް، އީމާންވުން. އަދި ފޮތްތަކުގެ ނަންތައް އެނގެން ނުވާކަމުގައިވިޔަސް ޖުމްލަގޮތެއްގައި ހުރިހާ ފޮތްތަކަކަށްވެސް އީމާންވުން.

3 – ޞައްޙަ ޚަބަރުތަކުގައިވާ އެންމެހާ ޚަބަރުތައް ތެދުކުރުން. އަދި ކުރީގެ އުއްމަތްތަކަށް ބާވައިލެއްވުނު ފޮތްތަކުގައި، އެފޮތްތަކުގެ އަހުލުވެރިން ބަދަލުކުރުން އަތްލާފައިނުވާ ނަމަ، ސައްޙަ ޚަބަރުތައް ތެދުކުރުން އީމާންވުން.

4 – މަންސޫޚު ކުރެވިފައިނުވާ އަޙުކާމު ޙުކުމްތަކަށް އަމަލުކުރުން. އަދި އެ ޙުކުމްތަކާމެދު ރުހިގެންވާ ޙާލު الله ތަޢާލާއަށް ޢަމަލުތައް ޚާލިޞްކުރުން. ޞައްޙަ ޚަބަރުން ބާވައިލެއްވުމާއި

އޭގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވުނު އެންމެހާ ފޮތްތަކެއް ވަނީ މަންސޫޚުކުރައްވާފައި. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ... ﴾[25] މާނައީ: "އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޙައްޤުގޮތުގައި ކަލޭގެފާނަށް ފޮތް ބާވައިލެއްވީމެވެ. އޭގެކުރިން ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކުގައިވާ ތަކެތި ތެދުކުރަނިވި ގޮތުގައެވެ. އަދި އެފޮތްތަކުގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިވި ފޮތެއް ކަމުގައެވެ."

ފޮތްތަކަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ފައިދާ

1- ކޮންމެ އުއްމަތެއްގެ ބަޔަކަށްވެސް ހިދާޔަތް ލިބިގަންނާނެ ފޮތެއް الله ތަޢާލާ ބާވައިލައްވާފައިވުމުން، އަޅުތަކުންގެ މައްސަލަތަކާ އެއިރުގެ އިސްލާހުވެރިކަން އެނގިގެންދެއެވެ.

2- ކޮންމެ ޤައުމުތަކަށްވެސް އެޤައުމުތަކަށް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ޝަރީޢަތެއް ބާވައިލައްވާފައިވުމީ، އަދި ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް، ހުރިހާ ޒަމާނަކަށްވެސް އެކަށީގެންވާ ޝަރީޢަތެއް އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާގެ މައްޗަށް ބާވައިލައްވާފައިވުމުން الله ތަޢާލާގެ ހިކުމަތްތެރިކަން ހާމަވެގެންދެއެވެ.

3- އެކަމަށްޓަކައި އަޅުތަކުން الله ތަޢާލާއަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

---

25 [المائدة: ٤٨]

ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުން

ރަސޫލުންނަކީ ކާކު؟

އެއީ الله ތަޢާލާގެ ޝަރީޢަތާއި އަދި އެއިލާހަށްޓަކައި އަޅުކަންކުރަން ޖެހޭގޮތްތަކުގެ ޚަބަރު ވަޙީގެ ގޮތުގައި ކަންތައްތަކާއި އަދި އެންގުމަށް އެބޭކަލުންނަށް الله ތަޢާލާގެ ރަސޫލުން އިއްވާ ވަހީ އިންސާނުންނާއި ހަމައެކަން ފުދުކިއްޔާނުވުމަށް الله ތަޢާލާ އިންސާނުންގެ ތެރެއިން އިޚްތިޔާރުކުރައްވާފައިވާ ބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުންގެ އަންގާ ފުރިހަމަ ނުބީ އަރިހުގައިވެސް ހުރެއެވެ. އަދި އަންގާ ފަދަ ފަރާތްތަކެއް ދީނުގެ ދިރުމަށް ބޭނުންވާ ސަލްސަލާ ... ބޭކަލުންނެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައި ވިދާޅުވެއެވެ. ﴿ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَـٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ... ﴾[26] މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ބޭކަލުންގެ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން އެކަކުގެ ބައްޕައަކަށް ކަލޭގެ މުޙައްމަދު ނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، (އެކަލޭގެފާނީ) الله ގެ ރަސޫލާއެވެ. އަދި ނަބީކަން ޚަތިމުކުރެއްވި ކަލޭގެފާނުވެސް މެއެވެ..."

ރަސޫލުބޭކަލުންނަކީ الله ތަޢާލާ ޚަލްޤުކުރައްވާފައިވާ އިންސާނުންގެ ތެރެއިންވާ ބޭކަލުންނެވެ. އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި އެބޭކަލުންނަކީ ރައްބުކަމުގެ ނުވަތަ އިލާހުކަމުގެ ދަރަޖައަށް އަރުވާލެވޭނެ ބަޔަކު ނޫނެވެ. އެބޭކަލުންނަކީ ދުޢާ ދަންނަވާމީހުންގެ، ނަފާބަޚުށާނާއި، އެބޭކަލުންގެ ނަފްސުގައި ފަބޭލުކުރުމާއި އަދި ޖެހިލުން އަޅުކަމުގެ ވައްތަރެއް އެއީ ބޭކަލުން އެއްވެސް ބާވަތެއް އަނބުރާލާން ހުއްދަވާނެ ނޫނެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވީމާ ވިދާޅުވެއެވެ. ﴿ قُل لَّآ أَمْلِكُ لِنَفْسِى نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ۚ وَلَوْ كُنتُ أَعْلَمُ ٱلْغَيْبَ لَٱسْتَكْثَرْتُ مِنَ ٱلْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِىَ ٱلسُّوٓءُ ۚ إِنْ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾[27]
މާނަ : "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. الله އިރާދަކުރެއްވި ކަމެއްމެނުވީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް މަންފާއެއް، ނުވަތަ ގެއްލުމެއް ލިބިގަތުމުގެ ބާރު، ތިމަންކަލޭގެފާނަކަށް މިލްކުވެގެން

[26] [الأحزاب: ٤٠]

[27] [الأعراف: ١٨٨]

ނުވާނެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ޣައިބު އެނގިވަޑައިގެންނަވާ ކަމުގައި ވިޔަސް، ތިމަންކަލޭގެފާނު ހެޔޮކަންތައް ގިނަކުރައްވާނީމުއެވެ. އަދި ނުބައިކަމެއް ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ނުބޭނުނީހެވެ. ބިރުވެރިކުރުވާ ހަބަރު ދީއުވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެކަނި، އީމާންވާ ބަޔަކަށް އުފާވެރިކަމުގެ ހަބަރު ދީއުވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި މެނުވީ، ތިމަންކަލޭގެފާނު ނުވަމެވެ."

ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުމުގައި އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތައް

1 – އެންމެހާ ރަސޫލުބޭކަލުން ގެންނެވި ރިސާލަތަކީ الله ތަޢާލާގެ ހަޤީޤަތުން އައިސްފައިވާ ޙައްޤު ތެދުކަމަށް އީމާންވުން ޖެހެއެވެ. އެގޮތުގައިން އެއްވެސް ބޭކަލެއްގެ ރަސޫލުކަމަށް ކާފިރުވުމަކީ މުޅިން އެންމެހާ ރަސޫލުބޭކަލުންނަށް ކާފިރުވުމެއްގެ ޙުކުމެވެ. ފަހެ، މުޙައްމަދު ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމުގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކުރާ އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ތަބާނުވާ ނަޞާރާއިންނަކީ ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމުގެ ރިސާލަތް ދޮގުކުރާ އަދި ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމަށް ތަބާނުވާ މީހުންނެވެ. އެހެނީ ޢީސާ ޢަލައިހިއްސަލާމު ވަނި އެންމެފަހުގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަށް ވަޑައިގެންނެވުމާއިމެދު ހަބަރު ދެއްވާފައެވެ.

2 – އެބޭކަލުންގެ ނަންތައް ދަންނަވާ ބޭކަލުންނަށް (މިސާލަކަށް: މުޙައްމަދު -ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމް-، އިބްރާހީމް، ޢީސާ، މޫސާ، ނޫޙު -ޢަލައިހިމުއްސަލާމް-) އަދި މިނޫނަސް އެބޭކަލުންގެ ނަންތައް އެނގޭ ބޭކަލުންނަށް އީމާންވުމާއި، އަދި ނަންތައް އެނގެން ނޭނގޭކަމުގައި ވިޔަސް ޖުމްލަގޮތެއްގައި އެންމެހާ ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުން.

3 – ސައްޙަ ޙަދީޘުގައި އެބޭކަލުންގެ ޚަބަރުން އަހަރެމެންނާ ހަމައަށް އައިސްފައިވާ އެންމެހާ ހަބަރުތައް ތެދުކުރުން.

4 – އަހަރެމެންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަށް ގެންނެވި ޝަރީޢަތަށް ޢަމަލުކުރުން. އެކަލޭގެފާނަކީ ރަސޫލުކަން ޚަތިމުކުރެއްވި ސާހިބާއެވެ.

ރަސޫލުންނަށް އީމާންވުމުގެތެރެއިން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާ

1- މީސްތަކުންނަށް ހައްޤު މަގު ދެއްކެވުމާއި، އަޅުކަންތައް އަދާކުރަންވީގޮތް މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށް ރަސޫލުން ފޮނުއްވައިދެއްވުން، އަޅުތަކުންގެ މައްޗަށް ވާ الله ތަޢާލާގެ ރަހުމަތާއި އިހްސާންތެރިކަން ހާމަވެގެންދެއެވެ.

2- އަދި އެ ނިޢުމަތް ދެއްވިކަމަށްޓަކައި الله ތަޢާލާއަށް ޝުކުރުވެރިވުން.

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުން

އާޚިރަތް ދުވަހަކީ ޤިޔާމަތްދުވަހެވެ. އެއީ ހިސާބުބެއްލެވުމަށްޓަކައި ޤަބުރުތަކުން الله ތަޢާލާ ދުވަސް ފަހަރަށް މީސްތަކުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް ޖަމާކުރާ ދުވަހެވެ. އެދުވަހަށް އާޚިރަތް ދުވަހޭ ކިޔުނީ އެއަށްފަހުގައި ދެން އެހެން ދުވަހެއް ނުވާނެކަމަށްޓަކައެވެ. އެއީ ސުވަރުގޭގެ އަހުލުވެރިން ސުވަރުގެއަށް ވައްދަވާ، ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިން ނަރަކައަށް ވައްދަވާ ދުވަހެވެ. ކޮންމެ މީހަކުވެސް ސުވަރުގޭގައި ނުވަތަ ނަރަކައިގައި ދާއިމީ ގޮތެއްގައި ދިރިއުޅޭނެއެވެ.

الله ތަޢާލާގެ ވަޙީބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿...وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْأَخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ ...﴾[28] މާނައީ: "...ނަމަވެސް ހެޔޮކަމަކީ ހަމައެކަނި އިރުމަތީ ފަރާތަށް ނުވަތަ ހުޅަނގު ފަރާތަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ މޫނުތައް ކަރިމަތިކުރުމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ހެޔޮކަންތެރިޔާ މީހާ الله އަށާއި، އާޚިރަތްދުވަހަށާއި މަލާއިކަތުންނަށާއި ބާވައިލެއްވި ފޮތްތަކަށާއި ނަބިއްޔުންނަށާއި، މި އެންމެހާ ކަންތަކަށް އީމާންވެއްޖެ މީހާއެވެ..."

އެގޮތުން ވަނީ ކިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ﴿ٱلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِٱلْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣﴾﴾[29] މާނަ: "އެބައިމީހުންނަކީ ޣައިބަށް އީމާންވާ އަދި ނަމާދު ޤާއިމުކުރާ އަދި ތިމަންއިލާހު އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާފައިވާ ތަކެތިން ހޭދަކުރާ މީހުންނެވެ."

އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމަކީ އީމާންކަމުގެ ފަސްވަނަ ރުކުނެވެ. އާޚިރަތް ދުވަސް ދޮގުކޮށްފި މީހަކު ކާފިރު ވެއްޖެއެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީ ކިޔުއްވާފައިވެއެވެ. ﴿زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن لَّن يُبْعَثُواْۚ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْۚ وَذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾﴾[30] މާނަ: "ކާފިރުވިމީހުން، އެމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި ނުފޮނުއްވޭނެކަމަށް ދައުވާކުރިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އާހެންނޫންކަން ނޫނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ވިދާޅުވެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި ފޮނުއްވާ ކަމެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންކުރި

[28] [البقرة: ١٧٧]

[29] [البقرة: ٣]

[30] [التغابن: ٧]

ޢަމަލުތަކެވެ ހަބަރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަންގަވާ ހުއްޓެވެ. އަދި އެކަންތަކަކީ، الله އަށް ދާދިފަސޭހަ ކަމެކެވެ."

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމުގައި އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތައް

1 - ދުވަސްފުރަހަރަން ދިރުއްވާނެކަމަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. އެބަހީ: ދުވަސް ތާގެފުރި ފުލުފުއްވުމުން ހަށިދިރުވުމަށް الله ތަޢާލާގެ އިޒުނަށާއެކު ދުވަސް ފުރަހަރަން ދިރިގެން ތެދުވާނެއެވެ.

2 – ހިސާބު ބެއްލެވުމާއި ޖަޒާދެއްވުމަށް އީމާންވުން ޖެހެއެވެ. މީސްތަކުންގެ ޢަމަލުތައް ޤިޔާމަތްދުވަހުގައި الله ތަޢާލާ ހިސާބުކުރައްވާ އަދި އެބައިމީހުންގެ ޢަމަލުތަކާއި އެއްގޮތްވާގޮތަށް މަތިން ޖަޒާދެއްވާނެއެވެ. ހެޔޮ ޢަމަލުތަކަށް ހެޔޮ ޖަޒާއެވެ. އަދި ނުބައި ޢަމަލުތަކަށް ނުބައި ޖަޒާއެވެ. الله ތަޢާލާގެ ވަޙީކުރެއްވުމުގައި ވެއެވެ. ﴿ إِنَّ إِلَيۡنَآ إِيَابَهُمۡ ٢٥ ثُمَّ إِنَّ عَلَيۡنَا حِسَابَهُم ٢٦ ﴾[31] މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުން އެނބުރި އައުންވާނީ ތިމަން އިލާހުގެ ހަޟްރަތަށެވެ. [25] އަދި އެބައިމީހުންގެ ޙިސާބުބެއްލެވުން ވާޖިބުވަނީ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން އިލާހަށެވެ. [26]"

3 – ޝަފާޢަތައް ނަޞީބުވުމަށް އީމާންވުން. އެދުވަހަކީ ދާއިމީ ބަލާއެއް ޤާއިމްވާ ދުވަހެވެ. الله ތަޢާލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވާ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ތަޤްވާތެރިކަމާއި އެކު އީމާންވި އަޅުތަކުން އެއިލާހު ވަޙްދާނިއްޔަތުގައި ތަނަވަސް ޝަފާޢަތައެވެ. އަދި އެއިލާހުގެ އުޅޭ އަޅުތަކުން، ކާފިރުންނަށް މުޝްރިކުންނަށް، އެއިލާހު ވަޙްދާނިއްޔަތުގައި ތަނަވަސް ނުބައިކަމެވެ.

މުއުމިނުންގެ ޖަޒާއީ ވަނަ ބައިސްތަރިއްކުރުގައި ދެވިގެން الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ.
﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ خَيۡرُ ٱلۡبَرِيَّةِ ٧ جَزَآؤُهُمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ جَنَّٰتُ عَدۡنٍ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ عَنۡهُۚ ذَٰلِكَ لِمَنۡ خَشِيَ رَبَّهُۥ ٨ ﴾[32]
މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އީމާންވެ ޞާލިޙުޢަމަލުތައް ކުރިމީހުން (ދަންނާށެވެ!) އެއުރެންނީ ހަމަ އެންމެ ހެޔޮމީހުންނެވެ. [7] އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ހަޟްރަތުގައި، އެއުރެންގެ ޖަޒާއަކީ،

---

[31] [الغاشية: ٢٥ – ٢٦]

[32] [البينة: ٧ – ٨]

އެތާނގެ ދަރަޖަ ކުރުވާއެއް ހިނގަހިނގާ ހުންނަ ސޫފުރުގެތަކެވެ. އެތާނގައި އެއުރެން އަބަދަށް ދެމިތިބޭނެތެވެ. الله އެއުރެންނަށް ޢަޛާބު ދެއްވާނެތެވެ. އަދި އެއުރެން އެކަލާނގެ (ދޮރުތައް ނިމުމެއްނުލާ) އަބަދު ބަންދުކޮށްލެއްވޭނެއެވެ. އެ ނިޔަމަށް ފައިބާނެ، އަދިވެސް ވިލަރެސްކުރާ ގޮތަށް ބާރުވެރިވެ ހިނގާނެތެވެ. [8]"

ކާފިރުވި މީހުންގެ ޖަޒާގެ ވާހަކަ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވި އާޔަތުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِيٓ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ ﴾[33] މާނައީ: "އަދި ނަރަކަތަނުން ބިރުވެތިވެ ރައްކާތެރިވާށެވެ. އެ ނަރަކަތަނަކީ ކާފިރުންނަށްޓަކައި ތައްޔާރުކުރައްވާފައިވާ ތަނެކެވެ."

އަދިވެސް އެފަދައިން ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ إِنَّ ٱللَّهَ لَعَنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمۡ سَعِيرًا ٦٤ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدٗاۖ لَّا يَجِدُونَ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ٦٥ ﴾[34] މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން الله ވަނީ ކާފިރުންނަށް ލަޢުނަތް ކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެއުރެންނަށްޓަކައި އަނދަރާއަނދާ ނަރަކަ ތައްޔާރު ކުރައްވާފައެވެ. [64] އެތަނުގައި އެއުރެން އަބަދަށް ދެމިތިބޭނެތެވެ. އެހީތެރިއަކު ނުވަތަ ނަސްރުދޭނޭ މީހަކުވެސް އެއުރެން ނުދެކޭނެތެވެ. [65]"

މަރުވުމަށްފަހު ވާނުވަތަ މާތްނަބިއްޔާ ޞައްލައްﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ހަބަރުދެއްވާފައިވާ އެއްޗެހި ކަންކަމަށް އީމާންވުމަކީވެސް އާޚިރަތްދުވަހަށް އީމާންވުމުގެ ގޮތުގައިވާ ކަންކަމެވެ. އޭގެތެރޭގައި

1 – ކަށްވަޅުގެ ފިތުނާ: ވަޅުލުމަށްފަހު މީހާގެ ރައްބާއި ދީނާއި ނަބިއްޔާއާއި ބެހޭގޮތުން ކުރިމަތިވާ ސުވާލުތައް.

2 – ކަށްވަޅުގެ ޢަޛާބާއި ނިޢުމަތް: ޢަޛާބުން އީމާންކަމުގައި ތެދުވެރިވި އިޚްލާޞްތެރި މުއުމިނުން އެމީހުންނަށްޓަކައި އެބައިގެ ކަބުރު ފުޅާ ހިތްހަމަ ކަށްވަޅު ތަނަވަސްކޮށްދެއްވުމެވެ. އަދި ނުކިޔަމަންތެރި ކާފިރު ފާޖިރު އަށްނަށް މުނާފިޤުންނާއި ކަބުރު ހަނިކުރެއްވުމާއި ވަރުގަދަ ޢަޛާބު ކަށްވަޅުގައި ދެއްވުމެވެ.

[33] [آل عمران: ١٣١]

[34] [الأحزاب: ٦٤ – ٦٥]

3 – މަޙްޝަރުގެ މައިދާނަށް އަންނާނީ މީސްތަކުން ޤަބުރުތަކުން ނުކުމެވަޑައިގެން، الله ތަޢާލާ އެއިރާގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަށް ދެއްވާފައިވާ ޙައުޟު ބައެއް އުޅުދުން ފެންގަނޑާއި އެ ފެންގަނޑު ބޮއެވޭނީ އަހުލުސުންނަތުގެ އަންނާނީ ހަދަރުވާކަމެއް، އަދި އުފުލުން އަދުލުވެރިކަމުގެ ހަދަރު މިނިވަން ގެއިމުއްސަނދިވެރިކަމަށް އެ ފިޔަވަހިން މީސްތަކުންނަށް އުދޭނުގެ އަމަލުތަކާއި އަމަލުގެ ފޮތްތަކާއި ޢަމަލުތަކުގެ މީޒާނުގައި، އަދުލުވެރި ޝަފާޢަތްތެރިވުމާއި ބޮޑުކަން އަހުސަނުވާ އުނދަގޫ ހަދަރުކަމަށް، ޞިރާޠުމަތިން އަދި ބޮޑުކަން އަހުސަނުވާ އުނދަގޫ ހަދަރުކަމާއި އަދި މީޒާނަށް އިންސާފާ މަރުޙަލާތަށް ހިނގާނުކަމަށް ޤިޔާމަތާއި މާތް ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ޞައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމާގެ ޝަފާޢަތާ އެކުގައިވި އަދިވެސް ކަންކަން އީމާންވުމީ އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައިވާ ކަންކަމެވެ.

އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާ

1- الله ތަޢާލާއަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް ހިތްވަރުދެވުމާއި އަޅުކަމުގައި ބޭނުންވުމާއި އަވަސްވެގަތުމާއި އަދި ހެޔޮ އަމަލުތަކަށް ނުކުރެވިދާނެ ކަމަށްޓަކައި ދެރަވާ ހިތާމަކުރުން.

2- الله ތަޢާލާއަށް އުޅޭދެރަވާކަމަށް ބިރުވެތިވުން.

3- ދުނިޔެއިން މުއުމިނުން އަތުން ގެއްލިގެންދާ އެއްޗަކާއިމެދު މާޔޫސްނުވުން އަދި އާޚިރަތުގެ ދާއިމީ ނިޢުމަތްތަކަށް އުއްމީދުކުރުން.

މިންވަރަށް އީމާންވުން

މިއީ އީމާންކަމުގެ ރުކުންތަކުގެ ތެރެއިން ހަވަނަ ރުކުނެވެ.

މިންވަރަށް އީމާންވުމޭ ބުނެވޭ ބަހުގެ މާނައަކީ الله ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ އެންމެ ކުރީއްސުރެ ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ މިންވަރު ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާކަން އީމާންވުމެވެ. މިވެނި ކަމެއް މިވެނި ވަގުތެއް މިވެނި ތަނެއްގައި މިވެނި ގޮތަކަށް ހިނގާނެކަން އެއިލާހު މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާކަމާއި ކޮންމެ ކަމެއްވެސް ހިނގަނީ الله ތަޢާލާ މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ގޮތުގައެވެ ކަމަކަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ.

މިންވަރަށް އީމާންވުމުގެ ތެރޭގައި އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތައް

1- الله ތަޢާލާ އަޒަލީގައި، ހަމަޖެއްސެވުމުން އެހެން ކަންތައްތަކުގެ ކުރިންސުރެ، އަދި އަބަދުވެސް ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ ބަޔާންތަށް ޖުމްލަކޮށާއި ތަފްޞީލުކޮށާއި ރުޅި އަދި ރިޟާގައި ދެނެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ. އަދި ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ ކަންތައްތައް ދެނެވަޑައިގަތުމަށްފަހު، ވަޅުގަނޑު އަދި ނުވަތަ ކަނޑައަޅައިދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުމަށާއި، ކަމެއް ނިންމަވާފައިވާގޮތް، އެކަމެއް ހިނގާނެގޮތް ހިނގާނެގޮތް ދެނެވޮޑިގެން، މި އެނގުމަކީ ކަންކަން އެއީ ދާއިމީ ދެނެވޮޑިގެންވުމެވެ. އެއިލާހުގެ ސިފައެއް ވަންހަރެއްގެ ދުވަހެއް ހުރި އެއްޗެއް ނޫނެވެ. މިއެންމެހާ ކަންކަމަށް އީމާންވާންޖެހެއެވެ.

2 – ބައްލަވާލާތޯ އެންމެހާ ކަންކަމާ الله ތަޢާލާ ލިޔުއްވާ މަޚްލޫޤުގައި ލިޔުއްވާފައިވާކަން އީމާންވާންޖެހެއެވެ. الله ތަޢާލާގެ ފަރާ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿أَلَمۡ تَعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِۚ إِنَّ ذَٰلِكَ فِي كِتَٰبٍۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ﴾[35] މާނައީ: "ތިބާ ނުދަންނަނީ ހެއްޔެ، ބިމާއި އުޑުތަކުގައިވާ އެއްޗެއް، الله ދެނެވޮޑިގެންވާކަން ތިބާއަށް ނޭނގެނީ ހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައް ފޮތެއްގައި ލިޔެވިފައިވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައް

[35] [الحج: ٧٠]

الله އަށް ދާދިފަސޭހަކަމެކެވެ."

ސަޙީޙު މުސްލިމުގައި ވެއެވެ. ރަސޫލުﷲ ސައްލަﷲ ޢަލައިހި ވަސައްލަމަ ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ.((كَتَبَ اللهُ مَقَادِيرَ الْخَلاَئِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...))[36]
މާނައީ: "އެންމެހާ މަޚްލޫޤުންގެ މިންވަރު الله ތަޢާލާވަނީ އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވުމުގެ ފަންސާސް ހާސް އަހަރު ކުރިން ލިޔުއްވާފައެވެ..."

3 – ކާއިނާތުގައި ވާހާކަމެއް ހިނގަނީ الله ތަޢާލާގެ އިރާދަފުޅާ އެކުގައިކަމަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ކުރައްވާ ކަމެއްކަމުގައިވިޔަސް ނުވަތަ އަޅުތަކުން ކުރާ ކަމެއްކަމުގައިވިޔަސް މެއެވެ.

الله ތަޢާލާގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ وَيَخْتَارُ... ﴾[37] މާނައީ: "ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ، އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ އެއްޗެއް ހައްދަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރުއްސަވާ އެއްޗެއް ޚިޔާރުކުރައްވައެވެ..."

އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ. ﴿ هُوَ ٱلَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى ٱلْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ... ﴾[38]
މާނައީ: "އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާގޮތަކަށް ރަޙިމުތަކުގައި ތިޔަބައިމީހުން ސޫރަކުރައްވާ ފަރާތަކީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ..."

4 – ކާއިނާތުގައި ވާ މަޚްލޫޤުތަކަކީ الله ތަޢާލާއަށް މިލްކުވެގެންވާ ތަކެތިކަމާއި އެކަލާނގެ ޚަލްޤުކުރެއްވި ތަކެތިކަމަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. ދުނިޔޭގެ މިންވަރުގެ އެއްޗެއްކަމުގައިވިޔަސް އޭގެ އުފެއްދުމާއި ވެރިކަމަކީ الله ތަޢާލާ ކަމަށް އީމާންވާން ޖެހެއެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވާ އެހެން އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ޙައްޤުން ހަމައެކަނި الله ތަޢާލާއެވެ.

الله ތަޢާލާގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ. ﴿ ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَىْءٍۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ ﴾[39]

---

[36] [مسلم]
[37] [القصص: ٦٨]
[38] [آل عمران: ٦]
[39] [الزمر: ٦٢]

މާނައީ: "الله އީ، ހުރިހާ އެއްޗެއް ހައްދަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ، އަޅުތަކުންގެ އަންގަހާ ކަންކަން ހަދުބެލެހެއްޓެވި، ރައްކާތެރިކުރައްވައި ބަލަހައްޓަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

އަދިވެސް އެއިލާހު ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾[40] މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން ކުރާކަންތައް ހައްދަވާ الله އެވެ."

މިންވަރަށް އީމާންވުމުން ލިބޭ ބައެއް ފައިދާ

1- ކަންކަން ކުރުމުގައި، ސަބަބުގައި ހިފުމުގައި الله ތަޢާލާއަށް ވަކީލުކުރުން. އެ ސަބަބަކީ އެކަނި ބުރަނުވުން. އަދި ސަބަބުގައި ހިފުމަކީ އެކަމެއް ފުއްދައިދެއްވާނީ الله ތަޢާލާކަމަށް ޤަބޫލުކުރުން. އެހެނީ ކޮންމެ ކަމެއްވެސް ހިނގަނީ އެއިލާހު މިންވަރު ކުރެއްވި ގޮތެއްގެ މަތިންނެވެ.

2- އިންސާނާ ހިތް އެދޭކަމެއް ނުވާތީ އޭނާ އުއްމީދުކަނޑައިގެން ހުރި ކަމެއް ބޭޒާރުވުމުން އެކަމާ ބޭޒާވެ ފަޚުރުވެރި ނުވުން. އެހެނީ އެ ބޭޒާރުކުރި ކަމަކީ ހެޔޮ ކާމިޔާބުގެ ސަބަބެއްކަމުގެ ވެރިޔަކު އެކަށައަން الله ތަޢާލާ މިންވަރުކުރައްވާ ގޮތުކަމަށް އޭނާ އީމާންވާނީއެވެ.

3- އިންސާނާ ލިބޭވާކަމެއް ނުވަތަ ހިތްއެދޭ ކަމެއް ގެއްލިގެން ދިޔަކަސް ނުވަތަ ނުދޭނޭ ކަމެއް އޭނާ ކުރިމަތިވިޔަސް އެކަމާ ހާސްވެ ކަންބޮޑުވެ ދެރަނުވުމާއި އަދި ހިތްހަމަ ޖެހިގެން ހުރުން. އެހެނީ ކޮންމެ ކަމެއްވެސް ދެމުވެރިވަނީ الله ތަޢާލާ މިންވަރުކުރައްވާފައި ކަމަށް އޭނާ އީމާންވެއެވެ.

(ނިމުނީ)

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ .

40 [الصافات: ٩٦]

އާޔަތްތަކުގެ ފިހުރިސްތު

ޙަދީޘްތަކުގެ ފިހުރިސްތު

މަރާޖިޢު

1- القرآن الكريم

2- صحيح البخاري

3- صحيح مسلم

4- خلاصة الكلام في أركان الإسلام - د.عبد الله بن محمد بن أحمد الطيار

ފިހުރިސްތު